BELGIE - BELGIQUE
BRUSSEL X
1/9466

Sporen

TIJDSCHRIFT VOOR HERINNERINGSEDUCATIE

DRIEMAANDELIJKS • JAARGANG 10 • NR. 39 • OKTOBER - DECEMBER 2009 • AFGIFTEKANTOOR: BRUSSEL X

EEN UITGAVE VAN VZW AUSCHWITZ IN GEDACHTENIS • WWW.AUSCHWITZ.BE • ERKENNINGSNUMMER SPOREN: P602292

Nascholing herinneringseducatie (Paasvakantie 2010) Studiereis naar Auschwitz-Birkenau

Tijdens het Lenteverlof (Paasvakantie 2010) vindt onze jaarlijkse studiereis plaats. Deze duurt zes dagen (tussen 5 en 11 april) dit in functie van de voorziene vluchten (juiste data worden nog bevestigd).

De reis is in de eerste plaats bedoeld voor personen uit het educatief en pedagogisch milieu (leerkrachten, opvoeders/sters, animatoren/trices uit het vormingswerk, …) opdat die zouden kunnen bijdragen tot het levend houden van de herinnering aan de nazi-misdaden en –genocides. De Stichting heeft de belangrijke pedagogische taak op zich genomen om de jongeren van vandaag te waarschuwen tegen de gevaren van extreemrechts, racisme en antisemitisme. In een tijd waarin alle waarden in vraag worden gesteld, is het dus belangrijk om jongeren gevoelig te maken voor deze problematiek. Een nascholingsattest wordt verleend op het einde van de studiereis.

PRAKTISCHE INLICHTINGEN

• Het vervoer gebeurt per vliegtuig. Wij verblijven in volpension met gemeenschappelijke kamers welke voorzien zijn in de Herberg M.D.S.M te Oswiecim.

• **Het programma voorziet:** Geleide bezoeken aan de verschillende kampsites (Auschwitz I, Birkenau, Monowitz & de Nationale Paviljoenen in Auschwitz I) - nabesprekingen, debatten met overlevenden, filmvoorstellingen, een algemene inleiding over de kenmerken van het Derde Rijk, enz.

De overlevenden van de concentratie- en vernietigingskampen begeleiden de bezoeken aan de kampen en de debatten. Zij zijn de getuigen van deze tragische periode uit onze hedendaagse geschiedenis.

• **Kostprijs:** Uitsluitend voor het educatief en pedagogisch milieu (leerkrachten, opvoeders/sters, animatoren/trices, … in functie) betalen

INHOUD

p.1 Nascholing Auschwitz
p.2 Kaart IV-NI000
p.3 Tentoonstelling van de Auschwitz Stichting
p.4 Frie Van Camp BCH
p.5 Boekbesprekingen
p.6 Filmbespreking
p.7 Hadise en Auschwitz
p.8 Informatiekader

350,00 EUR (kostprijs 2009, onder voorbehoud van de evolutie van de brandstofprijzen) per persoon (het saldo neemt de Auschwitz Stichting voor haar rekening).

500,00 EUR, (kostprijs 2009, onder voorbehoud van de evolutie van de brandstofprijzen) voor personen die niet tot deze groep behoren.

Zijn in de prijzen inbegrepen: Vliegtuigreis & luchthaventaksen, verblijf in de Herberg M.D.S.M. te Oswieciem (Auschwitz-dorp), geleide bezoeken aan de kampen, de seminaries, het transport ter plaatse, …

Niet inbegrepen in de prijs: Reisbijstands-verzekering, annulatiekosten, fooien voor de gidsen en de chauffeurs, paspoortonkosten en persoonlijke uitgaven.

Voor nadere inlichtingen of inschrijvingsaanvragen, gelieve contact op te nemen met de

AUSCHWITZ STICHTING
Huidevettersstraat,65 – 1000 Brussel
Tel: 02 / 512 79 98 – Fax: 02 / 512 58 84
info.nl@auschwitz.be

Verantwoordelijke uitgever: Paul Baron Halter, Huidevettersstraat 65, 1000 Brussel

≡ BEVESTIG MIJ AAN HET PRIKBORD ≡ LEG MIJ IN DE LERAARSKAMER A.U.B. ≡ BEVESTIG MIJ AAN HET PRIKBORD ≡ LEG MIJ IN DE LERAAR

Programma van de reis naar Auschwitz-Birkenau 2010

Het is mogelijk dat er voorafgaandelijk en tijdens het verblijf nog enkele wijzigingen worden doorgevoerd!!!

DAG 1

VOORMIDDAG:
Vertrek naar Krakau, in functie van de voorziene lijnvluchten, ter plaatse middagmaal.
NAMIDDAG:
Begeleid bezoek van Krakau
Vervoer per autocar naar M.D.S.M. (Oswiecim)
AVOND:
Maaltijd in de herberg
Voorstelling door de overlevenden

DAG 2

VOORMIDDAG:
09u15-09u45: Korte uiteenzetting betreffende de geschiedenis van het kamp van Auschwitz-Birkenau
09u45-13u00: Bezoek aan Auschwitz I met gidsen + Nationale Paviljoenen
13u00-14u00: Maaltijd in het Museum
NAMIDDAG:
14u10-14u25: Neerleggen van bloemen aan de Muur van de Gefusilleerden.
14u30-14u55: Paviljoen Sinti/Roma
15u00-16u45: Vertoning van twee films van Lydia Chagoll: *Op een dag zullen de getuigen er niet meer zijn* (87 min.) & *De stille getuigen* (13 min.)
17u10-19u00: Plenaire zitting o.l.v. van Baron Paul Halter – Voorzitter van de Auschwitz Stichting: Getuigenissen van de overlevenden. Vragen en besprekingen met de deelnemers.
19u30: Maaltijd in de herberg
AVOND:
Besprekingen in kleine groepen, naar gelang de beschikbaarheid van de overlevenden.

DAG 3

VOORMIDDAG:
08u15: Bezoek aan Birkenau (Auschwitz II) met gidsen en neerlegging van bloemen aan het Internationaal Monument, aan het Meer en aan het Zigeunermonument.
14u00-15u00: Maaltijd in de herberg.
NAMIDDAG:
15u00-18u30: Plenaire zitting o.l.v. van Baron Paul Halter – Voorzitter van de Auschwitz Stichting: Getuigenissen van de overlevenden.
Vragen en besprekingen met de deelnemers.
19u00: Maaltijd in de herberg.
AVOND:
Besprekingen in kleine groepen, naar gelang de beschikbaarheid van de overlevenden.

DAG 4

VOORMIDDAG:
09u00-12u00 (met onderbrekingen):
Plenaire zitting
Uiteenzettingen van Lydia Chagoll – Schrijfster, cineaste - Thema: *Het kind onder het nazi-regime en het lot van Sinti en Roma onder het hakenkruis.*
12u30-13u30: Maaltijd in de herberg
NAMIDDAG:
Onderwijzend personeel : bezoek van de museumarchieven, het bewaarlaboratorium waar de objecten tentoongesteld worden en de collectie gerealiseerd door gevangenen en gewezen gevangenen.
Niet leraars : vrij
AVOND:
Besprekingen in kleine groepen, naar gelang de beschikbaarheid van de overlevenden

DAG 5

VOORMIDDAG:
Vrije dag, waar de deelnemers de verschillende herdenkingsplaatsen kunnen bezoeken.
AVOND:
19u30: Gala avond

DAG 6

Terugkeer naar Brussel.

2.100 nazikampen en -gevangenissen in kaart

Het Instituut voor Veteranen en
het Nationaal Geografisch Instituut
stellen een kaart voor waarop 2.100 nazikampen en –gevangenissen staan.

Deze historische kaart van Duitsland en Centraal-Europa is de meest volledige die over het thema bestaat. Meer dan 2.100 plaatsen zijn aangeduid, van Noord-Frankrijk tot aan Oekraïne: concentratiekampen, uitroeiingskampen, kommando's, nazigevangenissen, transitkampen voor joodse gevangenen, krijgsgevangenenkampen, werkopvoedingskampen, enzovoort. Alle aangeduide plaatsen werden minutieus opgelijst, ingedeeld, benoemd, gelokaliseerd en geïndexeerd.

Het Instituut voor Veteranen – Nationaal Instituut voor Oorlogsinvaliden, Oud-strijders en Oorlogsslachtoffers verzorgt de sociale en morele ondersteuning van de mannen en vrouwen die streden en strijden voor onze vrijheden. Die opdracht concretiseert zich in de terugbetaling van geneeskundige verzorging, sociale bijstand en het organiseren van pedagogische projecten in het kader van herinneringseducatie voor jongeren.

PRAKTISCHE INFO
Bestel de kaart bij het Instituut voor Veteranen – NIOOO, Regentlaan 45-46, 1000 Brussel
Mevrouw Dominique Wenderick
website http://www.inig.be met e-mail: herinnering@vetera.be
Prijs van 10 EUR (+verzendingskosten: 4,20 EUR voor België; 4,50 EUR voor Europa).
Gelieve het leveringsadres in de mail te vermelden, de kaart wordt dan met de factuur opgestuurd.

TENTOONSTELLING VAN DE AUSCHWITZ STICHTING

De concentratiekampen en vernietigingspolitiek van de nazi's in hun historische context 1914-1945

INHOUDELIJK

De tentoonstelling is opgezet als een beknopte geschiedenisles die de periode 1914-1945 overbrugt. Zeven thema's werden weerhouden:

- Het verscheurde Europa,
- Europa opnieuw gescheiden,
- De Duitse Republiek in crisis,
- Nazi Duitsland,
- Oorlog en bezetting,
- Het concentrationnair universum &
- Ontsnapping en bevrijding van de kampen.

De ongehaalde gebeurtenissen worden geïllustreerd aan de hand van fotografische reproducties. Elke foto is voorzien van een begeleidende tekst.

TECHNISCHE FICHE

Samenstelling:

- + 250 foto's van verschillende formaten
- + 250 begeleidende teksten
- 39 metalen dragers van 2m op 1m20
  Gewicht: + 670 kg
- Scharnieren om de dragers aan elkaar te verbonden
- Haken om de foto's op te hangen.

De tentoonstellingsruimte moet minstens 200 m² hebben. Alleen met deze oppervlakte bereikt men een goede presentatie van de tentoonstelling.
Het volledige gewicht van de tentoonstelling (foto's, bordjes, panelen, haken,...) bedraagt ongeveer 800 kg. Het verhuren van de metalen dragers is niet verplicht. Het transport en de montage van het tentoonstellingsmateriaal gebeurt door de organisatoren.

FINANCIEEL

De kostprijs van de verzekering en het uitlenen van het materiaal bedraagt € 150,00 (met de metalen dragers) of € 75,00 (zonder de metalen dragers).
Een waarborg van 50,00 Euro's wordt gevraagd als waarborg bij het inladen van de tentoonstelling. Deze som wordt door overschrijving opnieuw overgemaakt op het banknummer dat de organisatoren opgeeft. De storting gebeurt enkele dagen na de teruggave van de tentoonstelling en na verificatie naar de volledigheid van het materiaal door de diensten van de vzw Auschwitz in Gedachtenis. In geen geval de waarborg storten op de rekening van de vzw Auschwitz in Gedachtenis!

PRAKTISCHE AFSPRAKEN

Elke aanvraag tot het uitlenen van de tentoonstelling moet schriftelijk gebeuren. Volgende gegevens moeten vermeld worden:

- De precieze data van de tentoonstelling
- De datum van de ophaling en afhaling van het tentoonstellingsmateriaal
- De datum van de inhuldiging (een lid van de VZW zal er enkel aanwezig zijn op uitdrukkelijke aanvraag)
- De precieze plaats van de tentoonstelling
- Het al dan niet uitlenen van de metalen dragers.

ALGEMENE UITLEENVOORWAARDEN

1. Een bedrag van € 75,00 (zonder paneelsteunen) of € 150,00 (met paneelsteunen) wordt gevraagd aan de organisatoren voor de verzekering van het tentoonstellingsmateriaal.
2. De ontlener verbindt zich ertoe om het tentoonstellingsmateriaal onberispelijk terug te bezorgen. De tentoonstellingsdocumenten moeten volgens de initiale volgorde als bij het inladen terug worden bezorgd. Bij het ophalen van de tentoonstellingsmateriaal dient de ontlener een waarborg van € 50,00 over te maken. Deze som wordt door overschrijving opnieuw overgemaakt op het banknummer dat de organisatoren opgeeft. De storting gebeurt enkele dagen na de teruggave van de tentoonstelling en enkel na verificatie naar de volledigheid van het materiaal door de diensten van de vzw. In geen geval de waarborg storten op het bankrekeningnummer van de vzw Auschwitz in Gedachtenis!
3. De documenten zijn verpakt in kisten en per thema en subthema. Ze zijn ingedeeld volgens een 'draaiboek' dat we meegeven aan de organisatoren bij het inladen.
4. Bij het afhalen van het tentoonstellingsmateriaal dient de ontlener een formulier te ondertekenen. Deze bevat de ontleningsvoorwaarden, praktische modaliteiten en een inventaris van het ontleende materiaal. Bij de teruggave van het materiaal wordt een kwijtingformulier en een inventaris van het gerestitueerde materiaal afgetekend.
5. De tentoonstelling bevat zowat 500 documenten (foto's en bijschriften) die bij middel van een bevestigingssysteem op 39 panelen kunnen worden aangebracht. Het is aangeraden om het tentoonstellingsmateriaal zeker enkele dagen voor de opening van de tentoonstelling op te halen.
6. Het vervoer van de documenten en panelen zijn ten laste van de ontlener. Wanneer alleen de fotografische documenten en de bijschriften worden gelaat, dient de ontlener begeleid te zijn door een persoon. Wanneer de 39 panelen worden ontleend, dient de ontlener begeleid te zijn door minstens twee personen. In geval van ontlening van de panelen dient men te beschikken over een kleine vrachtauto. De panelen moeten afgedekt worden met dekens. Indien U bij het halen over geen dekens beschikt, zal de vzw Auschwitz in Gedachtenis U het laden weigeren.
7. De organisatoren kunnen zich in verbinding stellen met Frank Van Eeckhout indien er eventuele problemen rijzen bij de organisatie, de opstelling of afbreking van de tentoonstelling.
8. Bij de opening van de tentoonstelling kan U – op uitdrukkelijke vraag – beroep doen op een bestuurslid van de vzw om haar activiteiten toe te lichten.
9. Bij alle affiches, uitnodigingen, prospectussen, artikels en persmededelingen in verband met de opstelling van de tentoonstelling dient uitdrukkelijk vermeld dat het om 'een ontwerp en een realisatie van de Auschwitz Stichting' gaat. De organisatoren verbinden er zich toe een exemplaar van deze documenten, alsook van de besprekingen – of fotokopieën hiervan - die in de pers verschenen over te maken zodat de vzw Auschwitz in Gedachtenis over een volledig dossier beschikt over de opgestelde tentoonstelling. De ontlener verbindt er zich ertoe om voor de vzw Auschwitz in Gedachtenis een beknopt schriftelijk verslag te maken (aantal bezoekers, doelgroep, activiteiten, animatie, …).
10. De uitleentermijn is –in principe- maximum een maand.

Contact:
AUSCHWITZ IN GEDACHTENIS vzw
Studie- & Documentatiecentrum
Huidevettersstraat 65 - 1000 Brussel
Rekeningnummer: 310-0780517-44
IBAN: BE55 3100 7805 1744 - BIC: BBRUBEBB
Tel: +32 (0)2/512 79 98 - Fax: +32 (0)2/512 58 84
e-mail : info.nl@auschwitz.be - www.auschwtz.be

Donderdag 30 maart 2010 te Brussel

FORUM-dag herinneringseducatie

UITNODIGING voor organisaties die herinneringseducatie brengen naar scholen (musea, vredescentra, organisaties - Stichtingen, VZW's,...- en anderen). Een uitgewerkt programma volgt later.

INLICHTINGEN:
Marjan Verplancke - p.a. Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie
Goswin de Stassartstraat 153 - 2800 Mechelen - T: 015290660 - F: 015290876
herinneringseducatie@telenet.be - www.herinneringseducatie.be

NIEUW IN SPOREN: een reeks van interviews van de pedagogische begeleiders voor herinneringseducatie.
Waarop moet je letten als je rond herinneringseducatie werkt? We laten Frie Van Camp (OVSG), Jef Van De Wiele (POV), Luc Vernaillen (GO!) en Freddy Cloet (VSKO) aan het woord. De vier pedagogische begeleiders zijn zelf lid van het Comité voor Herinneringseducatie en vertellen ons wat volgens hen het belang is van zo'n comité voor leerkrachten en wat volgens hen een goede aanpak kan zijn in scholen om leerlingen iets bij te brengen over waarden als Democratie en Burgerzin. In de volgende edities van Sporen willen we telkens één van de vier pedagogische begeleiders aan het woord laten over hun visie. We danken hen alvast van harte voor hun bijdrage! Als eerste hadden we een boeiend gesprek met Frie Van Camp (OVSG):

Interview met Frie Van Camp, pedagogisch begeleider OVSG en lid van het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie

WAT IS VOLGENS U DE BETEKENIS VAN HET BIJZONDER COMITÉ VOOR HERINNERINGSEDUCATIE

"Aangezien ik maar recent werd aangesteld als lid van het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie door het OVSG, is dit voor mij nog niet heel duidelijk. Het BCH is zelf ook nog jong en je merkt dat het ook nog zijn weg moet zoeken.
Positief is volgens mij dat het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie bestaat als **een groepering van verschillende organisaties** die werken rond herinneringseducatie in de Vlaamse Gemeenschap. Op zich vind ik het feit dat mensen vanuit een zeker idealisme hun krachten bundelen en aan één zeel proberen te trekken, zeker positief te noemen.
Naar mijn gevoel is het ook belangrijk dat een dergelijk comité niet alleen oog heeft voor de Shoah, maar ook voor andere genocides. Ik heb de indruk dat daar binnen het BCH ook zo over gedacht wordt.
Het BCH is een goed en zeer nodig initiatief want 'zich herinneren' wordt in onze maatschappij vaak tegengewerkt door allerhande waarden die door onze consumptiemaatschappij aan jongeren worden opgedrongen. Daarin wordt er gefocust op het buikgevoel, het snel vergeten, go with the flow.. Veel ruimte voor een historisch besef is er niet in onze consumptiemaatschappij. Ook leerkrachten geschiedenis hebben daarmee vaak te kampen. Leerlingen hebben geen besef van de chronologische volgorde van de feiten uit de geschiedenis, zij zien de verbanden niet want dat wordt hen nergens in de maatschappij aangeboden. Weliswaar is er het internet, dat jongeren mogelijkheden geeft om zaken met elkaar in verband te leren brengen. Voor duurzaamheid is er in onze samenleving niet veel aandacht, best wordt er zo snel mogelijk vergeten, flexibiliteit is een belangrijke attitude geworden. Jongeren moeten vooral flexibel leren zijn, zodat ze vlug van de ene job naar de andere kunnen overstappen, van de ene aankoop naar de andere kunnen switchen.
In het onderwijs is er nu veel aandacht voor een aantal vaardigheden en attitudes, die leerlingen moeten aangeleerd worden, maar naar mijn gevoel gaat er te weinig aandacht naar het kritisch leren denken en onderzoeken.
Kritisch denken, historisch besef, een eigen plaats zoeken in de maatschappij, zich kunnen verzetten zodat een aantal zaken niet meer zouden gebeuren, moed en durf ontwikkelen om alleen te kunnen staan met een eigen standpunt, daarvoor is er in de verschillende vakken weinig oog... Dit mag ook eens vermeld worden. Het belang van een kritische houding bij leerlingen zou zeker meer aandacht moeten kunnen krijgen in het onderwijs.
In dit opzicht zou het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie een mooie rol kunnen spelen, om nogmaals duidelijk te maken hoe belangrijk het is de (recente) geschiedenis te analyseren, ze te begrijpen om daarna een oordeel te kunnen vellen en stelling te kunnen nemen. Dit impliceert het debat van iedereen met iedereen. Leerkrachten kunnen hierbij een grote rol spelen om dit debat te stimuleren. Ik neem het 'hoofddoekendebat' als voorbeeld. De hoofdactoren worden hierin niet gehoord. Dit is een slechte manier om het kritische denken te stimuleren. Zo kunnen we nog andere voorbeelden geven: bv. de afwezigheid van het politieke en sociale debat op school.
Ik ben van mening dat het belangrijk is dat leerkrachten naar leerlingen de boodschap uitdragen dat migratie van alle tijden is en dat het een taak is van onze maatschappij om deze migratie in goede banen te leiden. Volgens mij is het de taak van de school om leerlingen bij te brengen dat ieder van ons zijn eigen migratieverhaal heeft. Jongeren kunnen aangezet worden om de verhalen van hun grootouders en familieleden te bevragen of op te zoeken, zodat zij zichzelf ook beter kunnen plaatsen, en zich beter leren zien in een groter geheel. Ze leren ook de andere zien als een complexe identiteit".

KENT U GOEDE VOORBEELDEN VAN SCHOLEN DIE WERKEN ROND HERINNERINGSEDUCATIE

"Er zijn verschillende goede voorbeelden van projecten die werken rond herinneringseducatie. Maar belangrijker is het volgens mij dat een school niet alleen maar rond enkele projecten werkt, maar dat er via het beleid van de school en de schoolcultuur een aantal waarden worden doorgegeven, die door een project nog kunnen worden onderstreept. Stel dat een school een project organiseert rond milieubewustzijn maar zelf niet toepast wat er daarin aan de leerlingen wordt gezegd, dan heb je die leerlingen niets bijgebracht. Een project, dat haaks staat op de schoolcultuur, bereikt mogelijk zelfs het omgekeerde effect bij de jongeren. Het is dus als school belangrijk om oog te hebben voor een eigen beleid waarin een aantal waarden duidelijk worden geformuleerd, bediscussieerd en gerespecteerd. Op die manier geef je de leerlingen mee dat die waarden belangrijk zijn. Leerlingen leren immers maar echt iets indien hen dat ook wordt voorgeleefd".

Interview afgenomen door Anita Hertogen.

'Zigeuners'. Sinti en Roma onder het

www.buyenschagoll.be

'Zigeuners'. Sinti en Roma onder het hakenkruis is **het eerste Nederlandstalige overzichtsboek** over het lot van de Sinti en Roma in Europa in de nazitijd, van 1933 tot 1945. Het zogenaamde 'Zigeuner'-volk werd, zoals de Joden, vervolgd omdat het volgens de nazi-ideologie een minderwaardig ras was. Maar die lijdensweg van de Sinti en de Roma is nauwelijks bekend. Dit boek probeert de geschiedenis recht te doen. Het brengt een schat aan gegevens bijeen die het bewijs leveren dat de systematische uitroeiing van de Sinti en de Roma op een geïnstitutionaliseerde manier gepland werd door de nazi's. Er is wel degelijk sprake van een genocide. Synthese en groot publiek sluiten de nauwkeurigheid niet uit, integendeel. Het werk van Lydia Chagoll is indrukwekkend. Ze heeft een beroep gedaan op

Boekbesprekingen

In de reeks Verbum Holocaust Bibliotheek van de uitgeverij Verbum Laren (NL) verschenen weer twee interessante boeken

PATRICK DESBOIS HOLOCAUST DOOR KOGELS. OP ZOEK NAAR OOGGETUIGEN EN SPOREN VAN DE MASSAMOORD IN OEKRAÏNE

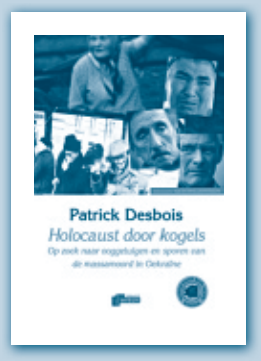

Priester Patrick Desbois, hoofd van het bureau van de Franse bisschoppen voor relaties met het Jodendom, adviseur van het Vaticaan en directeur van Yahad-In Unum, heeft baanbrekend werk en onderzoek naar de massale koelbloedige executies door de nazi's van de Joden in Oekraïne. Het boek is het onthutsende en aangrijpende persoonlijke verslag van zijn jarenlange onderzoek.

In 1941 overvalt de Wehrmacht de Sovjet-Unie. In Oekraïne gaat de bezetter via de zogenoemde *Einsatzgruppen*, speciale eenheden van de SS die samengesteld waren uit onder meer Duitse politieagenten en soldaten uit de *Waffen-SS,* overdacht en systematisch tekeer tegen de Joodse bevolking. Families, mannen, vrouwen en kinderen worden samengebracht en buiten de dorpen en steden doodgeschoten. De slachtingen voltrokken zich in de omliggende bossen, velden en weilanden. Een en ander gebeurde soms ook onder het toeziend oog en met medeweten van de plaatselijke bevolking. De slachtoffers werden dan begraven of wat daarvoor kon doorgaan in massagraven, meestal door Joden zelf gegraven. Naar schatting werden tussen 1941 en 1944 anderhalf miljoen Joden doodgeschoten. Een voor velen onbekende geschiedenis, een geschiedenis bewust door de lokale bevolking verzwegen, een geschiedenis waarover weinig of geen onderzoek is gedaan. Pater Patrick Desbois ging op onderzoek.

Aanleiding tot zijn onderzoek was de stilzwijgendheid van zijn grootvader over de periode van toen. Deze werd als Franse soldaat tijdens de oorlog overgebracht naar het kamp Rava-Roeska in Oekraïne. Wanneer Patrick Desbois aan zijn grootvader, die de oorlog heeft overleefd, naar die periode informeerde, bleef die laatste een antwoord schuldig. Hierdoor was het voor hem meer dan duidelijk van welke tragedie zijn grootvader gedwongen ooggetuige moest zijn geweest, van gruweldaden die hij gewoon verdrong (p.21). In 2002 besloot hij op zoek te gaan naar de waarheid, hij wilde koste wat het kost het mysterie van stilzwijgendheid over Rava-Roeska ontsluieren. Het werd niet alleen het verhaal van slachtoffers en daders maar ook het ontnuchterende relaas van de omstaanders. Desbois trok met een groep van negen onderzoekers zes jaar lang door Oost-Europa en ontdekte tot op vandaag al ruim zevenhonderd massagraven. Hij ondervroeg inmiddels duizend mensen. De groep onderzoekers bezocht de kleine dorpjes en stelde aan de de getuigenkinderen van toen, de volwassenen van vandaag steeds dezelfde vraag: *Woonde u hier tijdens de oorlog, wat hebt u gezien, wat herinnert u zich van wat er met Joden uit uw dorp is gebeurd.* Hij ondervroeg inmiddels 1000 mensen. De lokale bevolking stond niet meteen te springen om de pater te vertellen wat zij als kind hadden gezien. Het was de openheid en de overtuigingskracht van Dubois die hen overhaalde om hun intriest verhaal, dat jaren verdrongen was, te doen. Wat de pater hoorde was de gruwel voorbij, ze vertelden hoe de Joden werden samengedreven om neergekogeld te worden.

Veel van de nog levende getuigen in Oekraïne waren weinig geneigd om hun verhaal te vertellen. Decennialang was er gezwegen. Toch besloten velen uiteindelijk over de drempel te stappen. Ze vertelden de pater hoe ze als kind zagen hoe dorpsgenoten, familie, kennissen, buren, klasgenoten, vrienden bijeen werden gedreven om in koelen bloede te worden neergemaaid, *"Een kogel per jood, één jood per kogel"*. Soms enkele tienduizenden per dag. De Holocaust door kogels. Niet alle Joden werden meteen getroffen of gedood. Lang na de slachtpartij hoorden de getuigen het gekerm dat opsteeg uit de massagraven, en zagen hoe de mensen dagen later nog bewogen ... Nadat het massagraf gedicht was, trokken de Duitse troepen verder naar het volgende dorpje of stad waar het proces herhaald werd.

Holocaust door kogels is het relaas van 1,5 miljoen Oekraïense Joden die buiten de vernietigingskampen werden vermoord en tot op de dag van vandaag geen waardig graf hebben gekregen. Dubois gaf hen met dit boek een monument.

Een reeks kaarten in verband met de Joodse bevolkingsgroep In Oekraïne , de invasie van de Sovjet-Unie en de inzet van de Einsatzgruppen sluit het boek af. Dr. Karel C. Berkhoff, verbonden aan het Centrum voor Holocaust- en Genocidenstudies te Amsterdam, schreef het voorwoord.

Het boek werd bekroond met de National Jewisch Book Award in de categorie Holocaust. Van 10 september 2009 tot 9 januari 2010 loopt in het Nationaal monument kamp Vught de tentoonstelling ***The Mass Shooting of jews in Ukraine 1941 – 1944. The Holocaust by bullets****. Deze tentoonstelling is ontwikkeld door het Mémorial de la Shoah in Parijs.*

MICHA GELBER BERGEN-BELSEN EN DAARNA

Bergen-Belsen was een berucht concentratiekamp uit de Tweede Wereldoorlog waar ongeveer 70.000 mensen werden vermoord. Het kamp was het grootste concentratiekamp binnen Duitsland. Anne Frank en haar zuster Margot bevonden zich onder de slachtoffers. Zij stierven, vlak voor de bevrijding, in maart 1945 aan tyfus. Martin Gelber heeft het gelukkig wel overleefd. Op 30 juli 1943 wordt het gezin Gelber opgepakt en weggevoerd naar het doorgangskamp Westerbork. Eerder had het gezin getracht te emigreren naar Palestina. Ze werden op een wachtlijst geplaatst en kregen in afwachting een Palestina-certificaat. Door dit certificaat zijn ze een tijd in Westerbork kunnen blijven wat hen behoed voor deportatie naar Auschwitz.

Op 11 januari 1944 zijn ze op transport gezet naar het *Aufenthaltungslager* Bergen-Belsen. Vijftien maanden zijn ze er gebleven. Micha Gelber werd als kind ▶

hakenkruis

haar brede kennis van het Derde Rijk en van zijn repressief systeem ervan. Ze heeft de verschillende wetten bestudeerd die op de Roms van toepassing waren. Ze heeft onderzocht welke politiediensten achtereenvolgens op het terrein tussenkwamen. En ten slotte heeft ze het landschap getekend van al die plaatsen van uitroeiing en lijden. Ze heeft met name de misdadige 'artsen' in het licht gesteld, die de Romkinderen gebruikten als proefdieren. Elk bezet gebied waar de vervolging plaats had, komt gedetailleerd aan bod.

Lydia Chagoll waarschuwt de lezer in het begin van haar boek dat haar tekst, anders dan bij wetenschappers, ook haar verontwaardiging en woede wil tonen. Maar nooit laat ze haar houding van maat houden vallen, wat haar toelaat de zaken sober uiteen te zetten en de dingen zonder pathos aan te reiken. Dat maakt haar demarche sterk en efficiënt. Dankzij haar nauwgezetheid en doorzettingsvermogen beschikken we nu over een instrument dat ons toelaat te kennen, te meten, te oordelen. Ze heeft ervoor gezorgd de lezers alle mogelijke sleutels te leveren, alle mogelijke hulpmiddelen: de uitgebreide chronologie van de feiten, de informatie over de belangrijkste misdadigers, de talrijke verwijzingen, de bibliografische keuze.

José Gotovitch, Université Libre de Bruxelles

zwaar getekend door zijn verblijf in dit *crepeerkamp*. Toen de geallieerden in aantocht waren werden drie treinen gerangeerd voor een tocht oostwaarts. Met de derde, het zogenaamde Verloren Transport, vertrok Martin. Gedurende twee weken reed de trein zonder bestemming tussen de frontlinies en hield halt in Tröblitz, een dorpje ten Noorden van Dresden. Op 23 april werden ze door de Russen bevrijd. Van de inzittenden waren er al 550 gestorven.
Na vele omzwervingen komt ze terug in Nederland aan. Het gezin Gelber neemt de draad vrij vlug op. In 1951 emigreert de familie naar Israël. Voor Micha was dit de zoveelste ommekeer in zijn nog prille leven. Uiteindelijk komt hij terug in Nederland, verblijft achteraf nog voor een korte tijd in de Verenigde Staten, Rusland en Oekraïne. Zijn leven is afwisselend, de Tweede Wereldoorlog met zijn verblijf in de kampen en de lange omzwervingen zijn constant op de achtergrond aanwezig. Deze jaren hebben hem getekend en zijn voor hem een aanzet geworden om de herinnering levendig te houden.
De ervaringen van Micha Gelber en zijn broer kregen een bijzondere aandacht door de documentaire ***Bergen-Belsen-Tröblitz*** *die door de Nederlandse televisie werd uitgezonden en een tentoonstelling in het kamp Westerbork over* ***het Verloren Transport****.*
DE KEULENAER Paul

Patrick Desbois Holocaust door kogels Op zoek naar ooggetuigen en sporen van de massamoord in Oekraïne
Vertaling: Vitataal/Rob Pijpers
Luxe uitgave: gebonden, leeslint, stofomslag 240 blz. ISBN: 978-90-74274-32-6 Prijs: EUR 19,95
Micha Gelber Bergen-Belsen en daarna
Tekst: Matthijs Smits
Luxe uitgave: gebonden, leeslint, stofomslag 150 blz.ISBN: 978-90-74274-33-3 Prijs: EUR 14,95

Lees ook
Christopher R.Browning Doodgewone mannen Een vergeten hoofdstuk uit de Jodenvervolging
Vertaling Tinke Davids 260 blz. ISBN: 9029500770 5

EEN FILMRECENSIE

Hoe Hitler ridiculiseren? Bron van ergernis of gewoon spotten met een dwaas?

Eeuwenlang gebruikten mensen humor om het kwade te bestrijden. Wat hen angstig maakte omkransten ze met een goede dosis humor en zo werd hun schrik beperkt tot het aanvaardbare niveau. Wat het verstand niet kon bevatten werd dikwijls met moppen, grappen, cynisme, kluchten, satire en blijspelen tot op een zekere afstand benaderd. Net tot waar de toeschouwer of luisteraar het kon begrijpen. Het onvatbare werd binnen handbereik gebracht.
Bijvoorbeeld wanneer Joden met hun Witzen het grootste onrecht bezweren doen ze dat niet met het wapen van de man, die noch met zijn zwaard, noch met zijn verstand rechtstreeks wil of kan aanvallen, maar met het wapen van de verslagene, die in het geheel niet denkt aan de overwinning. Zij putten uit 'het rijk van het monster Hitler' zelfs een rijkdom aan humor waardoor de dictator of zijn volgelingen genivelleerd worden tot een dwaas. Zonder twijfel behoort zijn entourage tot een bron van jolijt. Zowel theater (o.a.: Berthold Brecht 'De onweerstaanbare opkomst van Arturo UI') als filmmakers (Lubitsch, Chaplin, Mel Brooks, Tarantino,…) introduceren de 'kleine met het zwarte snorretje' als een idioot.
Waarom ergeren sommige recensenten zich dan aan de recente reclamespot waarin twee naakte lichamen verstrengeld in een coïtus plots – na een detailopname van het achterste van de man – een medium shot verschijnt waarin we Hitler herkennen? Die fanatieke kop met een stomme grijns werd met drukletters overtrokken en wees op het feit dat onveilig vrijen aids in de hand kan werken en aldus massaal zorgt voor ziekte en dood. 'Dat is misbruik maken van de werkelijkheid!', 'Hitler wordt gebruikt in de verkeerde context', 'Dit is regelrecht misbruik maken van de geschiedenis!' of 'Erg plat om Hitler te gebruiken als reclameboodschap'."Wanneer de Amerikaan, Tarantino, in 'Inglourious bastards' Hitler laat omkomen in een bioscoopbrand verdraait hij de geschiedenis!" zeggen de recensenten verontwaardigd. Dat klopt, maar zowel de Duitse reclameboodschap als Tarantino's visie op Hitler raken de historische werkelijkheid : Hitler was een massamoordenaar met een onstuitbare drang naar zelfverheerlijking.
Beide filmfragmenten ridiculiseren de fascist en betrappen hem in zijn meest private bezigheden: of hij pleegt seks of hij geeft zich inde bios over aan een nazi - propagandafilmpje (film in de film!) waarin de Duitse soldaat duizenden vijanden met een mitrailleur om het leven brengt. De naïeve bewondering waarmee de acteur vorm geeft aan het personage van de dictator, illustreert, naar mijn mening, meer de domheid van de fascist, dan om het even welke historische documentaire. Het spreekt dus voor zich dat een campagne tegen AIDS en pro veilig vrijen de kop van de massamoordenaar verbindt met Hitler.
Laten we het eerder een grap dan een witz noemen, maar toch bleef dat beeld op ieders netvlies gebeiteld. Zowel Tarantino als de condoomcampagne troffen in mijn ogen hun doel: ridiculiseer het monster, maar ontdoe het niet van zijn bestialiteit.
De historische context van de massamoordenaar is een middel om de boodschap over te brengen op een geïnteresseerd publiek, maar dankzij humor bereikt de grap of witz iedereen.
Een jeugdig, soms onwetend publiek, zal bij de reële geschiedenis nieuwsgieriger worden en de draagwijdte van het fascisme proberen te begrijpen.
Een monument van een film : 'Inglourious Bastards' van Quinten Tarantino. Ga hem *nu* kijken!

Eddy Vereycken
30/09/09

Goed nieuws voor leerkrachten geschiedenis, P.A.V., levensbeschouwelijke vakken,…

Waarschijnlijk herken je ook wel het gevoelen dat je je leerlingen wil vertellen over de noodzaak aan democratische waarden, over trauma's in het collectieve geheugen van mensen indien die waarden er niet zijn, waarschijnlijk ken je ook wel het gevoel dat het een hele opgave is. Hoe begin je eraan, opdat leerlingen echt iets leren voor hun toekomst?
Nu is er de website van het Bijzonder Comité voor Herinneringseducatie, die probeert leerkrachten te ondersteunen in hun zoektocht naar geschikt materiaal rond de thematiek van democratie en de gevolgen van onverdraagzaamheid.
Surf dus zeker eens naar:
www.herinneringseducatie.be
Deze website biedt de Vlaamse leraren inzicht in het ruime aanbod aan herinneringseducatie in België. De meeste **sites, tentoonstellingen, projecten, voorstellingen en publicaties** worden hier gebundeld. Op een eenvoudige manier zoek je uit wat jij in de klas kan gebruiken. Ken je zelf een project dat de moeite waard is? Aarzel dan niet om het online te zetten!

Zangeres Hadise en de jaarlijkse studiereis Auschwitz

Hadise Açikgöz was laureate voor de schrijfwedstrijd, schooljaar 2002-2003, en dit als leerlinge 6de Economische-Moderne Talen van het Koninklijk Atheneum in Mol -Provincie Antwerpen. Het thema was toen gebaseerd op een uitspraak van de Franse auteur Antoine de Saint-Exupéry: " Mensen richten te veel muren op en bouwen te weinig bruggen". De Saint-Exupéry was o.m. de auteur van De Kleine Prins en is in 1944 als piloot om het leven gekomen tijdens een militaire vlucht boven de Middellandse Zee. We lazen op de website van GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap het volgende interview met zangeres Hadise Acikgoz :

'Dol op de adrenalinestoot bij elk optreden'

Hadise Acikgoz
- *Leeftijd: 24*
- *GO!-school: KA Mol*
- *Klasgegevens: Economie-Moderne Talen, afgestudeerd in 2003*

Hadise vertegenwoordigt dit jaar Turkije op het jaarlijkse überkitschevenement Eurovisiesongfestival. De Turken zijn dol op de zwoele zangeres met het zangerige Mols accent en de Turkse roots. Onze Belgische inzending dit jaar vormt geen partij voor haar opzwepende en ritmische inzending 'Düm tek tek'. Haar sporen in de showbiz heeft ze ondertussen verdiend, na haar debuut in 'Idool 2003'.

Onvergetelijke ervaring

'De mooiste herinneringen aan mijn schooltijd komen van de leerkrachten op school. De leerlingen werden door hen zeer goed begeleid en gestuurd waar nodig. Hun enthousiasme motiveerde ons enorm. Ik keek vooral uit naar de lessen Duits, Engels en Nederlands! ***Een onvergetelijke ervaring was mijn bezoek aan Auschwitz. Ik had deelgenomen aan een opstelwedstrijd hierover en de laureaten uit elke provincie bezochten in gezelschap van enkele overlevenden het concentratiekamp. Een onvergetelijke ervaring.'***

Het tijdschrift voor herinneringsvraagstukken

Sinds 25 jaar publiceert de Stichting Auschwitz – vzw Auschwitz in Gedachtenis vier keer per jaar haar tijdschrift. Het verspreidt de meest actuele informatie over het multidisciplinaire onderzoek over de nazikampen en de genocide op de Joden. De Stichting Auschwitz – vzw Auschwitz in Gedachtenis heeft zich opengesteld voor de nieuwste debatten betreffende wat er in de herinnering en de geschiedenis op het spel staat. Ze geeft zich rekenschap van de groeiende belangstelling voor herinneringsvraagstukken waarbij verscheidene disciplines, van geschiedenis tot literatuur en kunsten, van sociologie tot politieke wetenschappen, elkaar kruisen en van de evenzeer groeiende vraag vanuit het publiek. De Stichting Auschwitz – vzw Auschwitz in Gedachtenis heeft daarom beslist aan haar tijdschrift een nieuwe start te geven. Het komt erop aan zowel het heden als het verleden van onze moderniteit opnieuw te bekijken en van een eeuw die de voltrekking van massamoorden heeft gezien – van genocide tot etnische zuivering – waarbij Staten rechtstreeks of onrechtstreeks verantwoordelijk waren. De Stichting Auschwitz – vzw Auschwitz in Gedachtenis geeft haar basisopdracht niet op. Maar gesterkt door haar evaring en de verworven kennis en kunde, stelt ze zich tot taak het onderzoek te openen voor de meer algemene problematiek van gewelddaden en hun herinnering. Met de nieuwe formule willen we een impuls geven aan een kritische herlezing van de manier waarop de vraagstukken tot nog toe werden aangepakt en behandeld. We willen onze hedendaagse geschiedenis op een nieuwe manier belichten.

GETUIGEN TUSSEN GESCHIEDENIS EN GEDACHTENIS

Dit tijdschrift is driemaandelijks. Elk nummer zal een themadossier bevatten, met klemtoon op de wetenschappelijke benaderingen, evenals varia, lectuurnota's en talrijke recensies. De vraagstelling over getuigenis en overbrengen van ervaringen en kennis en kunde zal bestendig aanwezig zijn. Even bestendig zal aandacht worden geschonken aan vraagstukken over de representaties die vandaag bepalen hoe informatie, actualiteit en kennis in omloop geraken en zich verspreiden. Bedoeling is van nummer tot nummer een steeds belangrijkere plaats toe te kennen aan de iconografie.

Nr. 100 bracht een dossier over de "Beulen".

Nr. 101 behandelde niet alleen de pedagogische vraagstukken van de herinnering aan de nazikampen en de genocide op de Joden, maar ook het onderwijs betreffende extreme gewelddaden in het geheel.

Nr. 102 stelde de vraag naar de plaats die politieke misdaden en misdadigers innemen in literatuur, kunsten, film, theater.

Nr. 103 bracht een dossier over de meest recente debatten en inhoud van de representaties van genocides op het scherm.

Nr. 104 boog zich over een essentieel fundament van dit "andere" Duitsland: het antifascisme. Waar het voor de ene om een "afgekondigd" antifascisme gaat en voor de andere om een "mythe", nemen we hier het concept opnieuw onder de loep, met aandacht voor zowel de historische realiteit als voor ideologische manipulaties.

"Getuigen Tussen Geschiedenis en Gedachtenis" wil zodoende niet alleen stelling nemen in het herinneringsveld dat zich sinds een twintigtal jaren aflijnt en zich institutioneel vorm geeft, maar ook een ruimte openen voor kritiek op de zwaktes, de toegeeflijkheden of de misbruiken waarmee de herinneringsvraagstukken van onze tijd behept kunnen zijn.

Voor bestelling: Stichting Auschwitz - vzw Auschwitz in Gedachtenis - Tel.: 025127998 - info.nl@auschwitz.be - Fax: 025125884

EDUCATIEF PAKKET:

"Auschwitz, hoe leg je het uit aan jongeren?"

Tafeltentoonstelling

Om met jongeren (vooral diegenen uit technisch en beroepsonderwijs, 12 tot 18 jaar) na te denken over OORLOG, werd een tafeltentoonstelling gemaakt. Inhoudelijk komen volgende thema's aan bod: WOI, periode tussen WOI en WOII, opkomst van Hitler, Duitse inval en begin WOII, de bezetting, Holocaust en de kampen, bevrijding van kampen en einde WOII, processen van Nurnberg en ontstaan van VN. Bij elk thema bieden we een sterk beeld (historisch fotomateriaal) dat telkens met één slagzin wordt benoemd. En bij elk beeld komt een heel beperkte uitleg en een vraag. (de aandacht van de jongeren moet opgewekt worden door een heel sterk beeld).

In totaal worden het 24 displays (van ong. 24 op 24 cm, karton van 400 g.) die op een tafel kunnen staan.

Stevige doos met 24 kartonnen displays (formaat 24 x 24 cm) met handleiding voor begeleider

Voor contactname, vraag om inlichtingen, bijkomende informatie…

NAAM, Voornaam: .....
Privé adres, straatnaam: .....
Plaats: ..... Postcode: .....
Tel.: ..... GSM: ..... Fax: .....
E-mailadres thuis & school: .....
Schoolbenaming: .....
Adres: .....
Postcode & Gemeente/Stad: .....
Uw functie in deze instelling en voor welke klas(sen): .....

❒ **SCHRIJFWEDSTRIJD:** Ik wens mijn leerlingen te laten deelnemen voor het schooljaar 2009-2010. Zie verder in dit nummer.

❒ **STUDIEREIS NAAR AUSCHWITZ-BIRKENAU** (tijdens de paasvakantie 2010): Ik wens het volledige programma te ontvangen.

❒ **EDUCATIEF PAKKET: "Auschwitz, hoe leg je het uit aan jongeren?":** Dhr. Pol De Grave, pedagogisch medewerker, mag mij contacteren m.b.t. deze handige tafeltentoonstelling van 24 staanfoto's (26 cm x 26 cm) met een handleiding en werkbladen, bevattende 24 thema's. .

❒ **PROJECT "THUIS IN DE STAD (onderwijswandelingen)":** Ik wens contactname door Mevr. Anita Hertogen, pedagogisch medewerkster, m.b.t. (stads)wandelingen en herinnering. U gelieve mij een extra exemplaar van Sporen nr. 37 toe te zenden.

❒ **SPOREN, TIJDSCHRIFT VOOR HERINNERINGSEDUCATIE:**
- ❒ Ik wens een bijkomend gratis papieren abonnement op volgend adres: .....
  .....
- ❒ Ik wens dit driemaandelijks tijdschrift gratis elektronisch te ontvangen op het volgende e-mailadres: .....
- ❒ Ik wens een artikel te publiceren over het volgende project: .....

❒ **PROJECT "WEEK TEGEN RACISME 2010":** In maart 2010 zullen vormingen gegeven worden in verschillende scholen. Deze draaien rond thema's, zoals: nazisme, fascisme, nationalisme, xenofobie, Jodenvervolging, deportaties, … Met deze vormingen richten we ons op de eerste plaats naar leerlingen van het secundair beroepsonderwijs. Deze groep wordt immers vaak over het hoofd gezien waar het vormingen betreft. In de week van 21 maart 2010 is er een filmvoorstelling betreffende racisme en de acties hierrond. Het volledig programma wordt later medegedeeld in het tijdschrift SPOREN en op de website. Mijn school/mijn klas wenst mee te werken aan dit project.

❒ **RONDREIZENDE TENTOONSTELLINGEN: "De nazi-concentratiekampen en vernietigingspolitiek in hun historische context 1914-1945"** staat ter beschikking van de scholen en wil in 250 foto's en plans evenals in 250 documenten de belangrijkste momenten evoceren die geleid hebben tot de nazi-kampen en de volkerenmoord op Joden en zigeuners. De tentoonstelling verwijst naar de historische complexiteit en naar de veelheid van oorzaken die heeft geleid tot één van de grootste catastrofen in de geschiedenis van de mensheid: de Eerste Wereldoorlog, de crisissen van de Weimar-republiek, de grote wereldcrisis, de opkomst van het fascisme in Europa, de Tweede Wereldoorlog. Ik wens de uitleningsvoorwaarden evenals de volledige brochure te ontvangen.

❒ **RONDREIZENDE TENTOONSTELLINGEN: "PRIMO LEVI, OVER-LEVEN. Primo Levi als intellectueel, schrijver, en getuige van zijn tijd."** Staat ter beschikking van het grote publiek en gaat over het leven en het werk van Primo Levi die één van de grote getuigen is van onze tijd en overlevende van Auschwitz. Deze tentoonstelling bevat 30 panelen (80cm x 120cm) die teksten en foto's samen brengen, die gemakkelijk op te hangen zijn aan roosters of muur/plafondrails. Ik wens de uitleningsvoorwaarden evenals de volledige brochure te ontvangen.

Datum: ..... Handtekening:

Terug te bezorgen aan de vzw Auschwitz in Gedachtenis
Via fax: 02 512 58 84 - **Via e-mail :** info.nl@auschwitz.be
Per briefwisseling: Huidevettersstraat, 65 – 1000 Brussel

Colofon

Sporen is een uitgave van de
Vzw Auschwitz in Gedachtenis
Eindredactie: Henri Goldberg
Redactiesecretariaat: Frank Van Eeckhout en Pol De Grave
Redactie: Pol De Grave, Anita Hertogen, Frank Van Eeckhout en Eddy Vereycken
Druk: Debast Graphics, Sint-Pieters-Leeuw
Verantwoordelijke uitgever: Paul Baron Halter

Pedagogische Commissie Auschwitz Stichting:

Theo BRABANTS
Gewezen pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Griet BROSENS
IV-NIOOO

Pol DE GRAVE
Pedagogisch medewerker
Onderwijsproject DBSO/BSO "Auschwitz in Gedachtenis"

Gio DE WEERD
Pax Christi Vlaanderen

Remi DONCKERWOLCKE
Raad van Bestuur vzw Auschwitz in Gedachtenis

Silvain KEULEERS
Raad van Bestuur vzw Auschwitz in Gedachtenis

Nadine LIBENS
K.A. Sint-Truiden

Luc MEYS
Inspecteur-adviseur niet-confessionele zedenleer

Paul MORREN
Ere-Rijksinspecteur Gemeenschapsonderwijs

Pierre NEUHARD
Ere-pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Prof. Em. dr. Anne-Marie SCHAERLAEKENS
K.U. Leuven

Luc VERNAILLEN
Pedagogisch adviseur Gemeenschapsonderwijs

Franz VERPLANCKE
Sint-Amandscollege Kortrijk

Contact:
Stichting Auschwitz
Vzw Auschwitz in Gedachtenis
Huidevettersstraat 65, 1000 Brussel
Tel: 02/512 79 98 - Fax: 02/512 58 84
e-mail: info.nl@auschwitz.be

Provincie Oost-Vlaanderen
P&V
Nationale Loterij creëert kansen
ethias
Met steun van de Vlaamse overheid

J AAN HET PRIKBORD ≡ LEG MIJ IN DE LERAARSKAMER A.U.B. ≡ BEVESTIG MIJ AAN HET PRIKBORD ≡ LEG MIJ IN DE LERAARSKAMER A.U.B.